
μανόλης ἀναγνωστάκης

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ Ν. ΜΠΑΚΟΛΑ

Μιά από τις πρώτες εμφανίσεις του Νίκου Μπακόλα, πολλά-πολλά χρόνια πριν, στάθηκε τό μυθιστόρημά του «Μήν κλαῖς ἀγαπημένη». Ὁ τίτλος λίγο περίεργος, λίγο ρομαντικός, ἐκτός τῶν δεδομένων τῆς ἐποχῆς. Ἐνα βιβλίο πού δέν ἀξίζε νά διαβαστεῖ ἐξαιτίας τοῦ τίτλου. Τό διάβασα, καί ἀπό τίς πρώτες σελίδες του εἶπα ξαφνικά: νά ἕνας συγγραφέας. Ἐγώ δέν ἔγραφα τότε κριτική γιά πεζά, ἀλλά μοῦ καρφώθηκε ἡ ἰδέα νά σχολιάσω ἕνα κείμενο πού, ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, θά παράμενε ἀγνωστο μέσα στά πλαίσια τῆς «παραφιλολογίας». Ἦμουν βέβαιος ὅτι ὁ νέος συγγραφέας, ἀνεξάρτητα ἀπό τό θέμα του, ἤξερε νά γράφει καί ὅτι αὐτό ἔχει μόνο ἀξία.

Σιγά-σιγά μέ τά βιβλία του (καταλαβαίνει κανεῖς τή διαφορά ἀπό τό «Μήν κλαῖς ἀγαπημένη» ὡς τή «Μεγάλη πλατεία») διανύθηκε μιὰ ἀπόσταση τριάντα τόσων χρόνων...

Κοιτάζοντας σήμερα, μέ τήν ἀπόσταση τῶν χρόνων αὐτῶν, τήν κριτική μου ἐκείνη (πού δημοσιεύτηκε τό 1959 στό περιοδικό «Κριτική» μέ τό ψευδώνυμο Δῆμος Κρητικός), πιστεύω ὅτι κάποιες παρατηρήσεις τῆς ἴσως ἐνδιαφέρουν καί τόν σημερινό ἀναγνώστη:

Ἡ περίπτωση τοῦ κ. Ν. Μπακόλα εἶναι ἀρκετά περίεργη. Ἐνῶ κάθε πρωτοφανέρως νέος, λίγο πολύ, πασχίζει μέ διάφορα ἐπιφανειακά μέσα – τίτλους, ἐκτύπωση, τολμηρότης περιεχομένου, ἐκζήτηση στό θέμα κ.λπ. – νά μᾶς ἐντυπωσιάσει καί νά κινήσει ἀπό τήν πρώτη στιγμή τήν προσοχή μας, ὁ πεζογράφος αὐτός λές καί ἐπιχειρεῖ τά ἀδύνατα δυνατά γιά νά ἀπωθήσει τόν ἀναγνώστη καί νά τόν κάνει δύσπιστο καί ἐπιφυλαχτικό στά τελικά συμπεράσματά του. Ὁ τίτλος πρῶτα πρῶτα τοῦ βιβλίου του, δακρύβρεχτα ρομαντικός καί φτηνά μελοδραματικός, τό «θέμα» του ὕστερα, πού εἶναι ἀπορίας ἀξιο πού πῆγε καί τό «ψάρεψε» ὁ συγγραφέας. Ὅμως πέρα ἀπ' ὅλα αὐτά χρέος μας εἶναι νά ἐπισημάνουμε τά θετικά προσόντα πού ἐμφανίζει ὁ νέος πεζογράφος καί πού δέν εἶναι καθόλου λίγα: κατ' ἀρχήν – κι αὐτό ἄσχετα μέ τό ὅποιο ἀποτέλεσμα – εἶναι πρὸς τιμὴν του πού ἀρνήθηκε νά καταπιαστεῖ μέ «αὐτοβιογραφικές» μικροαναλύσεις, ὅπως κατὰ κανόνα ἀπό εὐκολία ἀρχίζουν τό πεζογραφικό τους στάδιο οἱ πολύ νέοι συγγραφεῖς, ἀλλά μέ ἓνα ἀφήγημα πλοκῆς, ἐξωτερικῆς δράσης, κίνησης προσώπων, προβολῆς χαρακτήρων. Προτίμησε τό δύσκολο δρόμο καί ὄχι τόν φυσιολογικά προχειρότερο. Δέν μπορούμε νά ποῦμε ὅτι πετυχαίνει ἀπόλυτα τούς στόχους του, ἴσως γιατί τά πρόσωπά του σάν ξένα πρὸς μιά ἄμεση ἑλληνική πραγματικότητα καί ἀρκετά ἐξαντλημένα ἀπό ἀνάλογα ξένα μυθιστορήματα καί ταινίες, δύσκολα ἀποκτοῦν πειστικότητα καί ἀνάγλυφες διαστάσεις, δύσκολα προεκτείνονται. Ὅμως ὁ κ. Ν. Μπακόλας, ἀναμφισβήτητα ξέρεי νά γράφει. Ξέρει νά στήνει καταστάσεις καί νά τίς φωτίζει πολύπλευρα. Ξέρει – κι αὐτό νομίζω εἶναι τό κυριώτερο προτέρημά του – νά εἶναι συγκρατημένος καί λιτός στίς περιγραφές του, προσώπων καί πραγμάτων, καί νά προβάλλει τά καίρια σημεῖα χωρίς περιττές πολυλογίες.

Νομίζω, τελικά, ὅτι ὁ κ. Ν. Μπακόλας δέν μπορεῖ καί δέν πρέπει νά κριθεῖ – παρά μόνο νά ἐπισημανθεῖ ἡ παρουσία του – ἀπό τό «Μὴν κλαῖς ἀγαπημένη». Ἐχῶ τή γνώμη ὅτι, ἐνσυνείδητα, περισσότερο δοκιμάζει τίς δυνατότητές του παρά ἐπιδιώκει τό ἐπίτευγμα. Τώρα ἄς προχωρήσει μέ περισσότερη ἐμπιστοσύνη στόν ἑαυτό του καί κυρίως ἄς ἀφήσει τόν ἑαυτό του πιό ἐλεύθερο, λιγότερο συγκρατημένο, ἄς μὴ διστάσει νά ἀντλήσει ἀπό τίς δικές του προσωπικές ἐμπειρίες πού δέν φαίνονται διόλου φτωχές. Γιατί ἀσφαλῶς φιλοδοξία του δέν εἶναι νά γίνει ἓνας γλαφυρός ἀφηγητής «περιπτώσεων», ἀλλά ἓνας πλάστης γνήσιων μορφῶν ζωῆς.